

גרגיר או אשכול של זהב, ומביאו ותולה אותו בה.

ואמר רבי אלעזר ברבי צדוק: מעשה היה שהוצרכו לפנותה ממקום למקום, ונמנו עליה שלש מאות כהנים בשביל לטלטלה ולפנותה, מחמת כובד הזהב שהיה בה.

ואף זו לשון גוזמא הוא. שאם היה בה כל כך הרבה זהב, היתה נשברת. ולא רצה רבי אלעזר ברבי צדוק אלא להודיע שזהב רב התנדבו שם.

פרוכת — הא דתנן: רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הסגן: פרוכת של ההיכל, עביה טפח. ועל ע"ב נימין היתה נארגת. [שהיו גודלים כל חוט של שתי מע"ב נימין. ביאור הגר"א]. ועל כל [ובכל] נימא ונימא היו שזורים עשרים וארבעה חוטיין. לפי שהיתה עשויה מד' מינים. תכלת, וארגמן, תולעת שני, ושש. וחוטו של כל מין היה כפול ששה. נמצא שכל גדיל של השתי היה מורכב מאלף ושבע מאות ועשרים ושמונה חוטים. ובשל כך הגיע עוביו לטפח.

וארכה של הפרוכת היה ארבעים אמה, ורחבה עשרים אמה. שהרי אותה פרוכת היתה מבודלת בין ההיכל לקדש הקדשים. וגובה ההיכל ורחבו, היה כשיעור הזה(1).

ומעבודת האריגה של שמונים ושתים ריבוא

דברו חכמים לשון הבאי — הא דאמרן דשלש מאות כור דשן היו בתפוח. והא דהשקו את התמיד בכוס של זהב.

אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר שמואל: בשלשה מקומות דברו חכמים בלשון הבאי. ואלו הן:

תפוח, וגפן, ופרוכת. ובסמוך יבואר.

ואתא לאפוקי מהא דאמר רבא.

דתנן: השקו את התמיד בכוס של זהב. ואמר עלה רבא: גוזמא היא! ופליג עליה שמואל, וקא משמע לן: רק הני תלתא, אין, לשון גוזמא הן. אבל התם, בתמיד, לא גוזמא היא אלא כן היה שהשקוהו בכוס של זהב. לפי שאין עניות במקום עשירות, וכל מעשי המקדש היו בעושר ובשררה.

וקא מפרש להני תלתא מילי:

תפוח המזבח — הא דאמרן. שגוזמא היא לומר שהיו בו שלש מאות כור.

גפן — הא דתנן: צורת גפן של זהב היתה עומדת על פתח ההיכל. והיתה מודלה [מוגבהת] על גבי כלונסות של ארז כעין דליות גפן שנשמכות על עמודי עץ.

כט-ב **וכל מי שמתנדב זהב לבית המקדש, ורוצה שיתנוהו בהיכל, היה עושה ממנו עלה או**

דאיכא בהו. ולזה לא בעינן מערכה.

1. עוד פירש רש"י בחולין צ ב, דמיירי מפרוכת שנעשתה לפתח האולם לצניעות. וכן הכריע המפרש כאן. דאילו פרוכות

שנעשו לפתח קדש הקדשים, לא יתכן שהיה עובין טפח. שהרי במקום אמה טרקסין היו עומדות. ואם היו תופסות שתי הפרוכות שני טפחים, נמצא שאין ביניהם אלא רוח ארבע טפחים. ואם כן, לא היה יכול הכהן גדול לעבור

משיעור הכתוב בו. לכן עשו שתי פרוכות, במקום אותו כותל. וריוח הניחו ביניהם. הפרוכות עם הריוח תפסו רוחב אמה.

ומפני שהיו הפרוכות משחירות מעשן הקטורת, היו עושים חדשות בכל שנה [רא"ש].

ושלש מאות כהנים היו מטבילין אותה, מרוב גודלה⁽⁴⁾! ואף זה, לשון גוזמא הוא.

שנינו במתניתין: **החלו מעלין בגזירין לפרד את המערכה. וכי כל העצים כשרים למערכה** הן? כל העצים כשרים חוץ משל זית ומשל גפן.

והוינן בה: **הני עצים — מאי טעמא לא היו כשרים?**

נערות⁽²⁾ היתה **נעשית**⁽³⁾! שלפי שרצו לעשותה בטהרה, היו עוסקת בה נערות שעדיין לא הגיעו לכלל נידות.

ושתים פרוכות היו עושין בבית שני בכל שנה. והיו שתי פרוכות אלו במקום אמה טרקסין שהיתה בבית ראשון.

בבית ראשון היתה המחיצה שבין קדש הקדשים להיכל, עשויה מכותל אבנים שרוחבו אמה. ובבית שני לא היו יכולים לעשות כן, לפי שגובה היכלו היה ארבעים אמה. [אמנם המפרש כתב שהיה גובהו מאה אמה אך רש"י בבבא בתרא ג א והתוספות יום טוב פרק ה' משנה א' הגיהו שהיה גובהו ארבעים אמה] ואין כותל בגובה כזה יכול לעמוד ברוחב אמה בלבד. ולהרחיבו אי אפשר, משום ד"הכל בכתב", ואסור לשנות

4. אם היתה נטמאת. רא"ש.

והמפרש כתב שבכל מקרה היו טובלים אותה. לפי שאי אפשר לארוג בטהרה, שלא תהא נדה אחת הנשים האורגות. (וצריך עיון, דהא כתב דלכך אהדרו אחר נערות שלא הגיעו לכלל נדות).

עוד הקשה הרא"ש, הא בלאו הכי אינה מקבלת טומאה משום שמחוברת היא, וכאחד מדופני הבית היא.

ותירץ, דאחר עשייתה היו מטבילין אותה, כדאיתא בזבחים "כל הכלים הנגמרים בטהרה, צריכים טבילה לקודש".

אבל תוספות בחולין צ ב, דחו תירוץ זה. דהרי אין זה אלא באלו יש להם דין כלים לקבלת טומאה.

ותירצו, דהפרוכת מקבלת טומאה, לפי שהיא אהל. שהרי היו מסככים בה על הארון.

ביניהם, בדרכו ליכנס לקדש הקדשים. שהרי מקום הילוך אדם הוא אמה.

אלא דלפי מה שהכריחו התוספות ביומא, שהפרוכת הפנימית עמדה מחוץ לאמה טרקסין ולפנים, אם כן נשאר ביניהם ריוח חמשה טפחים, ואתי שפיר קושייתו. רש"ש.

2. ואף דאיתא בירושלמי ביומא, שכל מעשי המקדש היו צריכים ליעשות לשמה, וקטנים לאו בני לשמה נינהו, צריך לומר דכיון דגדול עומד על גבן יכולות היו לכיון לשמה.

ודלא כהרשב"א והראב"י (הובאו בבית יוסף אורח חיים סימן ת"ס) דלא מהני גדול עומד על גביו היכא דבעינן מעשה לשמה.

3. ובברטנורא לא גריס כן. אלא משמונים ושתים רבוא חוטיין היתה נעשית.

והרמב"ם בפירוש המשניות לשקלים פירש, דשמונים ושתים רבוא דינרי זהב היה ערכה.

דפסולים רק משום דקטרי, יש לומר, דבהא קמיפלגי רבי אליעזר ותנא קמא. דמר [רבי אליעזר] סבר: מייש ואלון ודומיהם, אף על גב דלא קטרי מגואי [שאינן קטריהם נכנסים בתוכם], מכל מקום כיון דקטרי מבראי [מבחוץ], לא מיייתנין מהם למזבח.

ומר [תנא קמא] סבר: כיון דלא קטרי מגואי — אף על גב דמבראי קטרי, מיייתנין מיניהו.

אלא למאן דאמר דאף משום ישוב ארץ ישראל לא מיייתנין מזית וגפן, אמאי פליגי תנא קמא על רבי אליעזר? וכי דקל, מי לית ביה משום ישוב ארץ ישראל? והא אף הוא נותן פירות, ופשיטא דיש לאסור משום כך את כריתתו לצורך המזבח.

ומשנינן: אמר לך הך מאן דאמר: וליטעמיד, אדאקשית לי מברייטא, אקשי לי ממתניתין, דקתני "מרביות של תאנה". וכי בתאנה לית בה משום ישוב ארץ ישראל, ואיך שרינן למיייתי מינה עצים למזבח?

אלא, בהכרח, מאי אית לך למימר? — בתאנה דלא עבידא פירא קא מיירי. ואם כן, בדקל נמי נוקמיה, בדקל דלא עביד פירא. ולכך לית ביה משום ישוב ארץ ישראל. ורק משום דקטרי פסל בו רבי אליעזר. ואילו תנא קמא אית ליה, דכל דלא קשור מבפנים אינו נפסל.

והוינן בה: ומי איכא תאנה דלא עבדא

רב פפא אמר: משום דעצי זית ועצי גפן קטרי⁽⁵⁾ [יש בהם קשרים]! ומחמת המים שיש בקשרים, אינם נשרפים יפה, ומעלים עשן. ואין זה כבודו של מקום.

רב אחא בר יעקב אמר: מלבד טעם זה, עוד טעם איכא למה שלא היו מביאין של זית ושל גפן — משום ישוב ארץ ישראל. שאם היו שורפים אותם במערכה, לא ימצאו גפנים לייין ושמן לסוך בו, ותחרב ארץ ישראל.

מיתבי: כתיב בעצי המערכה, "על העצים אשר על האש". ודרשינן: הבא עצים הנתוכים [הנשרפים] מהר להיות אש! ומאי ניהו? דוקרי שפיר, דלא קטרי ואזלי, והיינו קני עצים הבקועים יפה, שאין בהם קשרים שהם בגדר "מיקטר מתוכו", שהולך הקשר ונכנס בתוך העץ. שאין כשרים אלא קנים של אילן צעיר, כדקתני במתניתין "מורביות תאנה". שמתוך שהוא צעיר הרי הוא נשרף מהר.

וכי כל העצים כשרים למערכה הן? כל העצים כשרים למערכה. חוץ מן זית וגפן. אבל באלו היו רגילין: במרביות של תאנה, ושל אגוז, ושל עץ שמן.

רבי אליעזר מוסיף: אף של מייש, ושל אלון, ושל דקל, ושל חרוב, ושל שקמה — פסולין למערכה!

ומסיק לקושיין: בשלמא למאן דאמר

המפרש שכתב דהם מרבים עשן. דמשמע התם, דאדרבה, עצים יבשים מעלים יותר עשן מלחים. שכשהם יבשים נעשים כולם עשן. וכשהם לחים נעשים שליש עשן, ושליש אפר, ושליש אוכלת

5. והרא"ש גריס "דלא קטמי". שמתוך לחותם עושים הרבה אפר, ואין להרבות אפר על המזבח משום טורח הוצאתו. ומדברי מדרש איכה [פרק א' פיסקא י"א] יש להוכיח כדבריו, ולא כדברי

פירא?

ומשנינן: אין! כדרחבא.

במערכה, וכך תבער בה האש היטב. וכיון ששער העזרה שבמזרח היה מכוון כנגד השערים המזרחיים של עזרת הנשים ושל הר הבית, היתה הרוח המזרחית שמבחוץ עוברת דרך כל השערים, עד מקום המערכה.

ועוד, שהרוח המזרחית קשה וחזקה [רא"ש].

וחד אמר: כדי שיהו מציתין את האליתא [הקיסמין דקין של עץ שהיו מניחים בתוך המערכה, בשביל לחזק את האש] משם, דרך אותו הפתח.

מיתבי: שנינו במתניתין: ריוח היה בהן בין הגזירין, שהיו מציתין את האליתא משם! הרי שמאותו הריוח היו מציתין אותה, ולא מהחזית.

ומשנינן: אמר לך האי דאמר דמהחזית היו מציתין אותה: מקומות מקומות הרבה עבדי לצורך הצתת האליתא, כדי שישרפו עצי המערכה מכל הצדדים.

הדרן עלך ראוהו אחיו!

פרק אמר להם הממונה

מתניתין:

אחר שבאו הכהנים ללשכת הגזית, אמר להם הממונה: בואו והפיסו ויקבע הגורל מי יעשה את שלש עשרה העבודות דלהלן:

א. מי הוא הכהן השוחט את התמיד⁽¹⁾.

א-2 דאמר רחבא: מייתי נטיעות מעצי תאיני חיורתא [לבנים] שגרועים הן, ושייפא לחו בהכלא דצכתא [חבל העשוי מצורי דקל] עד שתוסר כל קלפת העץ, ושריק מעליה ומשיר ממנו כזרא [זרעין]. שאף אם יש זרע גרעין בתוך הנטיעות, הוא נופל על ידי שמשייפים אותו.

וקברי [ושותלים] ליה לאותה תאינה חיורתא היכא דמסיק ימא שירטון. שבאותו מקום שהים גואה, הלחלוחית מרובה. ומתוך כך לא ימות האילן [שאם היה גדל במקום אחר היה מת, לפי שאין לו קלפה].

ומתוך שנעשה אילן סרק ואין בו פירות שיכחישו את כוחו, הרי הוא גדל הרבה, ועצים הראויים לקורה עבדא. אבל פירות לא עבדא. ותלת בריכי [ענפים] מינייהו, לא מחזקא להו גמלא [דף של גשר]. שמרוב גודלם אין הגשר סובל את כובדם.

וכיון שאינו עושה פירות, לוקחין מענפיו הדקים לצורך המזבח.

שנינו במתניתין: סידר את המערכה גדולה מזרחה, וחזיתה מזרחה!

והוינן בה: מאי טעמא עביד לחזיתה [פתח שבה] לצד מזרח?

רב הונא ורב חסדא נתנו טעם בדבר.

חד אמר: כדי שתהא הרוח מנשבת בה

1. ואף על גב שהשחיטה כשירה בזר, תקנו לה פייס. משום שתחלת עבודת התמיד היא, וחביבה

האש. וילפינן לה התם מעצי מערכה. מקדש דוד.